

standpunt

Implementatie privacywetgeving bij lokale besturen

VVSG

Samenvatting

Sinds de komst van de AVG heeft het bewustzijn rond privacy een boost gekregen, niet alleen bij de burgers, ook de overheden, ondernemingen en andere organisaties (moeten) volgen. De lokale besturen hebben al heel wat stappen gezet rond de implementatie van de privacywetgeving maar ervaren toch een aantal uitdagingen en botsen op knelpunten. Om hieraan tegemoet te komen vragen de lokale besturen aan de centrale overheden om samen met hen en de bevoegde gegevensbeschermingsautoriteiten werk te maken van een duidelijk en werkbaar kader. Daarnaast vragen we bijkomende ondersteuning en een gezamenlijke aanpak bij de implementatie door de oprichting van een informatiebeveiligingsdienst voor de lokale besturen.

Inhoud

1. Context	3
2. Duidelijk en werkbaar kader	3
3. Bijkomende ondersteuning en gezamenlijke aanpak	5
Bijlage 1: Vereenvoudig en standaardiseer de procedures voor toegang tot persoonsgegevens en faciliteer gegevensdeling	6
Bijlage 2: Maak sectorale wetgeving privacy-proof	7
Over VVSG	8

1. Context

De Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) of General Data Protection Regulation (GDPR) heeft sinds zijn intrede in mei 2018 heel wat stof doen opwaaien. Nochtans bevestigde de Europese regelgeving in de eerste plaats een aantal bestaande privacyprincipes met daarnaast ook enkele nieuwe accenten. Maar sinds de komst van deze verordening heeft het bewustzijn rond privacy een boost gekregen, niet alleen bij de burgers, ook de overheden, ondernemingen en andere organisaties (moeten) volgen.

Ook bij de lokale overheden is het bewustzijn rond privacy en gegevensbescherming de laatste jaren aanzienlijk verhoogd. In alle lokale besturen is er een data protection officer (DPO) die mee waakt over de bescherming van persoonsgegevens en het bestuur hierover adviseert. De lokale besturen gaan meer doordacht om met gegevensverwerking en de bijhorende privacyaspecten. Het verhoogde bewustzijn bij de burger en het meer doortastend optreden van de controlerende autoriteiten dragen hier ook tot bij.

Toch liggen er voor de lokale besturen rond het toepassen van de privacyregelgeving nog heel wat uitdagingen op tafel. Bovendien ervaren de lokale besturen ook een aantal problemen bij de implementatie. Het vertalen van de theorie naar de praktijk blijkt een zeer moeilijk gegeven te zijn. In wat volgt formuleren we enkele aanbevelingen en de nodige acties om die problemen en uitdagingen aan te pakken.

2. Duidelijk en werkbaar kader

De lokale besturen werken in een **zeer complexe overheidscontext** met ontzettend veel verschillende vormen van gegevensverwerking en gegevensdeling tussen heel veel (overheids)organisaties. Lokale besturen werken niet alleen heel vaak interbestuurlijk, maar werken ook heel vaak samen. Denk onder andere aan intergemeentelijke samenwerking, de verregaande samenwerking (integratie) tussen het OCMW en de gemeente, de samenwerking met de lokale politie (vb. lokale integrale veiligheidscel of LIVC), de samenwerking met de nutsbedrijven (vb. Lokale adviescommissie energie/water of LAC), de samenwerking tussen het OCMW, het Centrum Algemeen Welzijnswerk (CAW) en de Diensten Maatschappelijk Werk van de mutualiteiten (DMW) via het Geïntegreerd Breed onthaal (GBO), de samenwerking met de eerstelijnszone (vb. vaccinatiecentra). De lijst van lokale samenwerkingen lijkt wel oneindig. Daarbij komt nog dat de lokale besturen zeer integraal werken omdat ze met zeer veel diverse thema's bezig zijn. Tenslotte wijzen we nog op de complexe situatie voor de lokale politie. Zij moeten zich niet alleen conformeren aan de AVG, maar ook aan titel II van de Wet Gegevensbescherming (WGB).

Deze complexe context maakt de implementatie van de privacywetgeving bij de lokale besturen niet eenvoudig. Vandaag uit zich dat vooral in heel wat **administratieve lasten** voor de lokale besturen. Voor elk van die samenwerkingsvormen moeten er vandaag

individuele verwerkersovereenkomsten of protocollen gesloten worden bij gebrek aan een overkoepeld systeem of mechanisme. Hier kruipt zeer veel tijd in. Tijd die een DPO niet kan spenderen voor de kerntaken, namelijk het sensibiliseren, adviseren en controleren van medewerkers en bestuur. Lokale besturen hebben nood aan een **duidelijk en werkbaar kader** waarbinnen de gegevensdeling conform de AVG kan plaats vinden.

Wat vragen we aan de centrale overheden en gegevensbeschermingsautoriteiten?

- Algemeen: werk samen met de lokale besturen aan een duidelijker en werkbaar kader. Hoe rekening met de complexe overheidscontext (vele vormen van samenwerking + integrale aanpak) en met de reeds aanwezige checks en balances die eigen zijn aan de overheidswerking (vb. deontologische code).
- Vereenvoudig en standaardiseer de procedures voor toegang tot persoonsgegevens en faciliteer gegevensdeling. (zie bijlage 1)
- Werk samen met de gegevensbeschermingsautoriteiten aan een actieplan om de sectorale wetgeving (van alle bestuursniveaus) privacy-proof te maken waardoor lokale besturen eenvoudiger op basis van een wettelijke basis gegevens kunnen uitwisselen. (zie bijlage 2)
- Breng bijkomende helderheid rond de verhouding van de privacywetgeving met andere regelgeving zoals inzagerecht en openbaarheid van bestuur.
- Maak werk van een samenwerkingsakkoord tussen de verschillende gegevensbeschermingsautoriteiten GBA, VTC, COC (en KSZ) waardoor de bevoegdheidsverdeling duidelijk wordt. De lokale besturen en DPO's ervaren deze onduidelijkheid vandaag als belangrijk knelpunt dat de concrete implementatie van de privacywetgeving bemoeilijkt.
- Maak vooraf consultatie van de gegevensbeschermingsautoriteiten toegankelijker. Zeker voor de dossiers die veel besturen treffen en waar de regelgeving onduidelijk is. Leg hier meer de focus op, eerder dan post factum te komen met aanmaningen of berispingen.

3. Bijkomende ondersteuning en gezamenlijke aanpak

We constateren dat de lokale besturen vandaag vaak gedwongen worden om de implementatie van de privacywetgeving op zichzelf door te voeren. Daarbij stellen we ook vast dat de budgetten die de lokale besturen hiervoor (kunnen) vrijmaken vandaag nog vaak ontoereikend zijn. Ook de aanwezige expertise en kennis binnen de lokale besturen is gemiddeld genomen te beperkt. Er is zeer veel winst te halen door een aantal zaken **centraal te coördineren en faciliteren**. Samen met de centrale overheden en de bevoegde gegevensbeschermingsautoriteiten moeten we onderzoeken onder welke omstandigheden we een **informatiebeveiligingsdienst** voor de lokale besturen kunnen oprichten. Zo'n nieuw op te richten dienst moet de lokale besturen op vlak van informatiebeveiliging en privacy ondersteunen.

Wat vragen we aan de centrale overheden en gegevensbeschermingsautoriteiten?

- Onderzoek onder welke omstandigheden zo'n informatiebeveiligingsdienst kan opgericht worden onder de vleugels van het nieuw op te richten ondersteuningscentrum voor de lokale besturen zoals beschreven in het relanceproject (VV071).

Taken die de informatieveiligheidsdienst zou moeten opnemen:

- Algemeen: Stel modeldocumenten op, goede praktijken, standaarden, instrumenten en sjablonen. Laat ze valideren door de verschillende gegevensbeschermingsautoriteiten.
- Maak een verwerkingsregister voor de verwerkingen die in alle lokale besturen plaats vinden. Ga vervolgens na hoe deze activiteiten in een heldere privacyverklaring vertaald kunnen worden.
- Stel verwerkersovereenkomsten, gegevensbeschermingseffectbeoordelingen (GEB), protocollen voor gegevensdeling, privacy verklaringen, ... in de mate van het mogelijke gezamenlijk op. Coördineer de onderhandelingen met de grotere en veel voorkomende verwerkers van gegevens (vb. Microsoft) zodat de lokale besturen dit niet langer individueel moeten doen.
- Voorzie ook een duidelijker en werkbaar kader voor verwerkingen in de publieke cloud (cf. het Schrems II- arrest) zodat het duidelijk wordt wat wel en niet langer kan of mag.
- Maak werk van een FAQ over de toepassing van de privacywet.

Bijlage 1: Vereenvoudig en standaardiseer de procedures voor toegang tot persoonsgegevens en faciliteer gegevensdeling

Een lokaal bestuur heeft toegang nodig tot heel wat persoonsgegevens om haar wettelijke opdracht te vervullen. Er bestaan verschillende procedures die toegang kunnen verschaffen. Op het Vlaamse en federale bestuursniveau is het werken met protocollen de standaard. Twee Vlaamse instanties (het lokaal bestuur en de betrokken Vlaamse entiteit of een externe overheid) maken in een protocol o.a. afspraken over het doeleinde van de gegevensverwerking, de wettelijke grondslag, de beveiligingsmaatregelen, de afspraken rond de verdere verwerking van de gegevens en de bewaartermijnen. Deze procedure laat geen overkoepelde aanpak toe waardoor elk bestuur individueel een protocol moet afsluiten met een centrale overheid. Hiermee creëren we onnodig administratieve lasten, zowel langs de kant van de lokale besturen als bij de centrale overheid die als gegevensbronhouder optreedt.

Acties:

- Algemeen: Het is weinig efficiënt dat elk lokaal bestuur voor zichzelf de nodige toegang tot federale of Vlaamse persoonsgegevens regelt. De VVSG pleit dan ook om het principe van de **algemene machtigingen** en de werking van het vroegere sectoraal comité opnieuw in te voeren. Een onafhankelijke derde partij moet er niet alleen voor zorgen dat dat bepaalde dossiers niet blokkeren, maar moet vooral voor meer snelheid in gegevensdeling zorgen en gegevensdeling faciliteren. De VVSG gelooft dat we hiermee de digitale transformatie van de overheid kunnen versnellen, onnodige administratieve lasten kunnen vermijden en terwijl blijven werken conform de AVG.
- Op federaal niveau zijn er drie procedures die het principe van algemene machtigingen toelaten, met name: de procedure toegang tot het Rijksregister en de twee procedures uit het **Informatieveiligheidscomité (IVC)** 'de sociale kamer' en 'federale kamer'. De VVSG pleit ervoor dat het IVC federale kamer een opwaardering krijgt en de vroegere werking van de sectorale comités overneemt. Bovendien moet de wetgeving deze vernieuwde werking duidelijk verankeren
- Op het Vlaamse niveau is er geen onafhankelijke derde partij die algemene machtigingen kan verlenen. Dit wordt als een groot gebrek ervaren. De VVSG vraagt om hier snel werk van te maken.

Bijlage 2: Maak sectorale wetgeving privacy-proof

De lokale besturen verwerken persoonsgegevens in de meeste gevallen op grond van een **wettelijke opdracht of verplichting**. De privacywetgeving dwingt de wetgever daarbij om de gepaste wettelijke basis te voorzien en na te denken over gegevensdeling en -bescherming. De VVSG stelt vast dat dit nog een belangrijk werkpunt vormt. Grote delen van de overheidswerking (op alle niveaus) en de bijhorende gegevensdeling zijn onvoldoende wettelijk beschreven of uitgedacht. Zelfs bij de opmaak van nieuwe regelgeving houden de centrale overheden te weinig rekening met informatieveiligheid en gegevensbescherming. De privacywetgeving blokkeert de overheidswerking niet, maar vaak is de sectorale overheidswerking onvoldoende wettelijk verankerd waardoor een rechtsgrond ontbreekt om aan gegevensverwerking of -deling te kunnen doen. Nochtans hebben de lokale besturen vaak nood aan persoonsgegevens voor het uitvoeren van hun wettelijke taken en de dienstverlening naar de burger.

Er is daarbij extra aandacht nodig specifiek rond alle vormen van samenwerking. Het lokale bestuur is het bestuursniveau bij uitstek waar samenwerking met andere besturen of organisaties veelvuldig voorkomt. Vaak ontbreekt een duidelijk wettelijk kader dat de gegevensdeling tussen de verschillende samenwerkende entiteiten regelt, waardoor de DPO's van de lokale besturen voor een moeilijke, soms bijna onmogelijke opdracht staan om hierin te adviseren.

Daarnaast willen de lokale besturen specifiek in functie van hun hulpverleningsopdracht en het terugdringen van het aantal burgers die hun recht op hulp mislopen ook meer outreachend werken en rechten automatisch toekennen aan burgers. Ook hiervoor is een duidelijker wettelijk kader nodig. Ook andere wetgeving zoals de camerawetgeving, het bestuursdecreet,...moeten met de vernieuwde privacybril opnieuw onder loep genomen worden.

Acties:

- Werk samen met de gegevensbeschermingsautoriteiten aan een actieplan om de sectorale wetgeving (van alle bestuursniveaus) privacy-proof te maken.
- Onderzoek in welke gevallen de lokale besturen, naast een wettelijke opdracht of verplichting, ook algemeen belang kunnen invoeren als verwerkingsgrond. Vandaag is het onduidelijk in welke gevallen de lokale besturen deze verwerkingsgrond kunnen invoeren. Er bestaat ook onduidelijkheid over de verwerking van persoonsgegevens bij dringende en plotse situaties zoals een pandemie.

VVSG

Over VVSG

De Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten vzw is het steunpunt, de belangenbehartiger en de beweging van het lokale bestuur. Alle 300 gemeenten en OCMW's in Vlaanderen zijn lid, naast vele politiezones en intergemeentelijke samenwerkingsverbanden. Een huis van vertrouwen dat haar leden advies en begeleiding verleent, informatie geeft op maat, zorgt voor opleiding en vorming, ontmoetingsdagen organiseert en andere ondersteunende diensten biedt. Meer dan 10.000 politici of ambtenaren volgen elk jaar een studiedag of een opleiding bij de VVSG.